

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ

THE INTERNET CONTENT REGULATION BY THE GOVERNMENT OF THAILAND

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวิชาการ

ประจำปี 2562

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง การกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐ
ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย
ปีที่แล้วเสร็จ 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดหรือความคิดในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตผ่านกลไกที่ใช้ในการกำกับดูแล และการกระทำต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตทั้งทางตรงและทางอ้อม และ 2) เพื่อคาดการณ์ทิศทาง แนวโน้ม และเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐในอนาคต โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ตัวแทนของภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต (2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน ผู้ตรวจสอบภาคประชาสังคม (3) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ และ (4) นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านอินเทอร์เน็ต และทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดหรือความคิดในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตผ่านกลไกที่ใช้ในการกำกับดูแล และการกระทำต่าง ๆ ของรัฐมิได้เป็นไปตามตัวแบบการกำกับโดยรัฐใน “สภาวะปกติ” เท่านั้น แต่ยังมีทั้งการกำกับดูแลทางตรงผ่านกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกำกับดูแลทางอ้อมของรัฐ โดยเฉพาะใน “สภาวะยกเว้น” เมื่อความขัดแย้งทางการเมืองจากโลกจริงไปอยู่ในโลกไซเบอร์ 2) ในช่วง พ.ศ. 2548-2565 ทิศทางการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตของรัฐในสภาวะยกเว้นให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือคณะรัฐประหาร การควบคุมสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉิน และประเด็นหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ แม้รัฐจะมีแนวโน้มควบคุมกำกับมากขึ้นแต่ผู้คนจำนวนมากเริ่มตระหนักในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการใช้อินเทอร์เน็ต หากมีความพยายามใด ๆ ที่จะทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดความตื่นตัวและปฏิกิริยาต่อต้านจากสังคม การกำกับดูแลตามแนวทางที่ผ่านมาอาจไม่ช่วยให้รัฐประสบความสำเร็จในการกำกับดูแล จึงควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด รูปแบบ และวิธีการในการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของรัฐโดยทำให้รัฐเข้าใจว่าโลกอินเทอร์เน็ตกลายเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มนุษย์ใช้ชีวิต ดังนั้น ความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพก็ควรได้รับการเคารพในพื้นที่นั้นด้วยการยึดคนเป็นศูนย์กลาง การเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยช่วง พ.ศ. 2563-2565 สะท้อนให้เห็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความเป็นพลเมืองโลก และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเคลื่อนไหวไปสู่โลกไซเบอร์ด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อขยายอุดมการณ์ของขบวนการ ซึ่งต่างจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ผ่านมาในอดีต แต่รัฐยังคงมีความพยายามเข้าไปแทรกแซงผ่านกลไกของรัฐภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมแบบไทย งานวิจัยนี้ได้สร้างตัวแบบเพื่อเป็นทฤษฎีฐานรากในการอธิบายองค์ประกอบ 5 ประการซึ่งส่งผลต่อการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของไทย ได้แก่ (1) รัฐพันลึก (2) กฎหมาย (3) ตลาด (4) บรรทัดฐานทางสังคม (มายาคติความเป็นไทย) และ (5) สถาปัตยกรรม/โครงสร้างอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย แนวทางในอนาคตควรมีการเสนอแก้ไขกฎหมาย การตีความบังคับใช้ และปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจ ส่งเสริมการเคารพความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพในสังคมไทยอย่างแท้จริง เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนในการร่วมกันกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต รัฐต้องไม่ผูกขาดอำนาจในการชี้ความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารบนโลกอินเทอร์เน็ตเพียงผู้เดียว แต่ควรให้มีการกำกับดูแลตัวเอง รัฐต้องกระจายอำนาจในการกำกับดูแลไปที่ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมให้มีการรวมตัวกันในลักษณะองค์กรอินเทอร์เน็ต ยกกระดับมาตรฐานความฉลาดทางดิจิทัล ความรู้เท่าทันดิจิทัล และมีมาตรฐานของชุมชนออนไลน์ที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน

คำสำคัญ อินเทอร์เน็ต การกำกับดูแล รัฐ ประเทศไทย การเมืองและเทคโนโลยี

Title: The Internet Content Regulation by The Government of Thailand
Researcher: Associate Professor Dr.Yuttaporn Issarachai
Year: 2022

Abstract

The objectives of this research were 1) to study and analyze the concepts and ideas of the governance of the Internet contents through its governing mechanism, the state's actions in relation to the regulatory body of the Internet, both directly and indirectly, and 2) to predict trends and guidelines in governing the Internet contents in the future. This study employed a qualitative research based on the information from documentary and fieldwork research using in-depth interviews. The samples were selected by theoretical sampling method with four groups of 15 key informants: 1) representatives of governmental regulator 2) the Internet users, mass media, auditors in civil society organizations 3) the Internet Service Providers and social media, and 4) academic experts on the Internet. The analysis is descriptive.

The research results found that 1) the actions of the state are not only based on the model of state supervision in "normal conditions", but also have direct oversight through laws and relevant agencies including the indirect governance of the state, especially in "exceptional conditions" when political conflicts from the real world go into the cyber world. 2) From 2005- 2022, the surveillance of the Internet contents has emphasized on several issues such as the stability of the government, the military junta, the state of emergency, and lèse-majesté law. However, there has been increasing awareness on freedom of expression and the use of the Internet among Thai public. Such governing mechanisms affect people's rights and freedom and may have triggered people's sense of political efficacy and violent reactions. It was shown that previous governance mechanisms did not succeed. I suggested that the government should change the ideas and approaches about the Internet governance to keep up with changing social and political conditions. The government should understand that digital world is a part of human life. Human dignity, rights, and freedom of expression should be respected. Human needs should be prioritized first before correcting digital world (human-centered design). The political movement in the year 2020-2022 reflected the movement of people. Unlike past political movements in Thailand, the younger generation who has the idea of global citizenship has changed the form of cyber movement by employing social media to expand their ideology in social movements. However, the Thai state still tried to intervene these new movements with a new bureaucratic mechanism infused by Thai nationalist ideology. The model of the Internet content regulation by the Thai state has five key elements: (1) deep state (2) law (3) market (4) social norms (Thainess myth) and (5) the Internet architecture/structure in Thailand. All these five elements are regulatory mechanisms by themselves. They create limitations and affect people in several ways. They may reinforce each other or reduce the effectiveness of each other. Guidelines should be proposed to amend the law and its interpretation. A paradigm shift in promoting true respect for human beings, rights and freedoms in Thai society. The state must not monopolize the power to determine the right and wrong of information on the Internet solely but should have self-regulation. The state has to decentralize the governance to the private sector and civil society to unite as an internet organization. Raising standards for digital intelligence and digital literacy and there are standards of online communities that are mutually accepted by all parties.

Keywords: Internet Regulation Government Thailand Politics and technology